

են գերեզմանները՝ կամ շատ-շատ «բաց-
ուում են գերեզմ. բերանները» :

Շատանում ենք այս մի քանի պատահա-
րար առնուած օրինակներովը. կարծում ենք
թէ այսքանը բաւական է ցոյց տալու հա-
մար, թէ ինչն ենք համարում չափազանց
ճշգրտութիւն ց. խան Մասէհեանի թարգմա-
նութեան մէջ. նմանապէս ցանկալի էր մեզ
յոհեսնել լուրջ տեղերում «սպրտնած» : «ար-
լոր» : «պոստեց յօնքը» և սոցա նման ոչ
գրականական բառեր ու դարձուածներ, որոնց
թիւը պէտք է խոստովանել «Համլէտի»
թարգմանութեան մէջ բարեբաղդաբար շատ
և շատ աննշան է : Զենք ընդունում ան-
շուշտ և «համակերպացնել» բայը, որ գործ է
ածում «Համլէտը» իւր գեղեցիկ մենախօ-
սութեան մէջ, Բ. արարուածի վերջում :
Շատ խորթ է թուում մեզ նաև «տէր իմ»
անունը, որ Օֆելիան տալիս է իւր հօրը՝
նորա հետ խօսելիս. անգլիական «my lord»-ը
համարձակ կարելի էր մի կողմը թողնել հա-
յերէնում և սովորական «հայր իմ» բա-
ռերը գործ ածել :

Սակայն բոլոր յառաջ բերուած աշար-
մար դարձուածները բնուէն նուազեցնում
Մասէհեան խանի թարգմանութեան արժա-
նաւորութիւնները, և մեզ մնում է միայն
ցաւել որ տեղի սղութեան պատճառով չենք
կարող այստեղ ընթերցողին մի ճաշակ տալ
այդ մասին. այդ էլ բանաստեղծութիւն սի-
րողը թող ինքը կարգայ և վայելէ :

Ուշադրութեան արժանի է նաև Մա-
սէհեան խանի թարգմանութեան տաղտա-
փութիւնը, որի մասին կր խօսենք «Արա-
րատի» յաջորդ համարում մի առանձին յօդ-
ուածով :

Թ. Թ.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՏԵՆԱԳԱՐԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԼՐԱԳ-
ՐՈՒԹԵԱՆ. Ի ՍԿԶԵԱՆԷ ՄԻՆՁԵՒ ՄԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ
ԳՐԵՑ Հ. ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԳԱԼԷՄՔԵԱՐԵԱՆ
1893. Վիեննայ. էջ 226 ութածաւ փոքրագիր.

«Թէ միշնաթով վարդ ընծայեն, հոտաղտելէն յետ կեցիր.
Փուշն որ առնուս. լաւ է քեզ» :

«Թէ տմարդին կամուրջ կապէ, դուն վրայն մի անցնիր.
Ջուրը տանի թող զքեզ» :

«Թէ աղուէսը հրաւիրէ, դուն ի շրջին մի պարկիր.
Առիւծն ուտէ թող զքեզ» :

Գ. Արքեպիսկ Այվազովսքի :

Քիչ չէ պատահում որ միեւնոյն նիւթի մասին միա-
ժամանակ գրում են երկու հոգի. մի աշխատութիւն երկու

հոգի առանց միմեծ միւսի գիտութեան աշխատում են ի կա-
տար ածել և տպագրութեան յանձնել :

Գիցուք մինը մեծ տանջանքով գրում կամ թարգմա-
նում է մի նիւթ. մի աշխատութիւն և և ահա՛ աւարտելուց
յետոյ միայն լսում է որ նոյն բանը մի ուրիշն էլ է պատ-
րաստել տպագրութեան. Սոստեղ ինքն ըստիքեան առաջին
տեսածը չի գնահատուում կամ երկրորդը պախտրակուում.
այլ գնահատուում է արժանաւորը. մինը յետ է ձգուում
միւրը ընդունելութիւն գտնում :

Սոյն օրինակ դէպք պատահեց Վիեննայի Միթար-
եան հայրերից՝ Հ. Գրիգորիս վ. Գալէմբարեանի վերջերս
լոյս ընծայած «Պատմութիւն հայ լրագրութեան» երկի
ա. գրքոյի. և տողերիս գրողի «Հայոց պարբերական մա-
մուլը» խորագրով մի գործի հետ : Հայր Գալէմբար «Հանգէս
Սմարեայի» մէջ սկսեց մի տեսութիւն գրել հայ լրագրու-
թեան մասին, դեռ 1887 թուականից. կաղի կող առաջ
գնալով իւր պատմութեան ծայրը հասցրեց 1859 թուակա-
նի վերջերը. «Հանգիսի» 1890 թուականի տետրակների մէջ.
Սալքին փորձը չէր Հ. Գալէմբարեանի գործը. միայն մինչեւ
իւր ժամանակ եղածներից ընդարձակ. թէեւ ոչ ազատ ան-
շերելի սխալներից. Հեղինակը շատ սակաւ աղբիւրներ է ու-
նեցել իւր ձեռքի տակ ինչպէս յիշել է ինքը. դորա համար
և սպասելի չէր մի լիակատար և ճշգրիտ գործ. Հայ լր-
ագրութեան մասին աղբիւրներ կան բացի Հ. Գրիգորիսի ի-
շածներից և գրքից. աւելի քան տասն. նոյն չափ էլ հատ
ու կտոր գրուածներ. Գրչագիր նիւթեր, տեղեկութիւններ,
նամակներ, որոնք մենք աչքի առաջ ենք ունեցել մեր «Հայոց
պարբերական մամուլը» գրելիս :

«Հանգէս» մամուլայ. լրագրի 1887. 88. 89. 90
թուերի միջի ժողովելով Հ. Գալէմբարեան որպէս իւր գոր-
ծի առաջին հատոր. վերջերս 1893 թուին հրատարակեց
առանձին գրքոյիկով :

Վերապատուելի հայրը շտապել էր իւր գրքից մի օրի-
նակ ուղարկել էր Կոստանդնուպոլիս. Սահակ Մեսրոպեան
1894 թուականի մրցանակաբաշխութեան մասնակցելու
համար. Գննադատները համեմատելով նիւթերի պակա-
սութիւնը, ժամանակագրական աչքի ընկնող սխալները. չէ-
ին կարող յետ չը ձգել արժանաւոր գրուածների շարքից.
և ինչպէս յայտնի է ոչ մի պարզեւատրութեան յարժանա-
ցաւ որպէս «կիսկատար» գործ. Իսկ անհամեմատութիւն չի
լինիլ կարծում ենք արձանագրել այստեղ որ նոյն թուականի
մրցանակաբաշխութեան ուղարկուած «Հայոց պարբերական
մամուլը» ստուար աշխատութիւնը. որ 1794—1894 հայ լր-
ագրութեան ամբողջացած պատմութիւնն է բազմաթիւ ծա-
նօթութիւնների. առաջին կարգի պարգէլի հետ արժանա-
ցաւ Գործադիր Միւլուն Բանձնաժողովի քաջաբերութեան.
թողնելով վերջինիս մասին գրելը ուրիշներին. որոնք գործին
տեղեկակ են և լուրջ քննադատներ. խօսենք առաջինի մա-
սին թէ ինչ կէտերում Հ. հեղինակը անձեռնհաս է եղել իւր
տեսութիւնը գրելիս :

Յիշենք որ սոյն գրքոյի մասին մեզանից առաջ գրողնե-
րը չեն վերաբերուել որպէս քննողներ. չեն քրքրել նիւթեր,
սխալների մասին չեն գրել. այլ թիթեւ ակնաբկ գրքի կողմի
և նիւթի արժանաւորութեան վերայ. Հինգ տարուայ չափ
կարելոյն չափ մանրադնին հետադատած լինելով հայ մամուլի
գործի անցեալն ու ներկան. դժու. ր չէ մեզ մոտել Հ. Գա-
լէմբարեանի գրքոյի ներքին խաւերի մէջ. մասնաւոր անե-
լով այն թերութիւնները, որ ինչպէս ասացինք սպրդել են
հայր սուրբի աշխատութեան մէջ :

Հայ առաքանիկ «ՍԶԳԻՆԱՐ» Երազրի մասին խօսելով՝
Հ. Գ. ասում է որ այս ամսագիրը տեւել է «երեք ամսողջ»
տարի, Եւտոյ գրքոյին վերջում իւր «Ուղղելիք—Յուսելիք»
մէջ մասամբ ուղղել է իւր սխալը, Սէլի պարզաբանելու հա-
մար, յիշենք որ «Ուղղարար» 1794—1796 թուերի ըն-
թացքում հրատարակւել է միայն մէկ եւ կէս տարի, որ է
18 տետրակ, այսպէս՝

1794 թ. ամիսը Ուղարարի տետր կամ թիւ.

•	Բերայ	1.
•	Դամայ	2.
•	Համբայ	3.
•	Արամ	4.
1795 թ.	Ովդան	5.
•	Ներհան	6.
•	Շամայ	7.
•	Ուդամ	8.
•	Շբաթ	9.
•	Նախայ	10.
•	Ղամար	11.
•	Նադայ	12.
•	Թիրայ	13.
•	Դամայ	14.
•	Համբայ	15.
•	Արամ	16.
1796 թ.	Ովդան	17.
•	Ներհան	18.

Սյուղէս ուրեմն 18 տետրակ է միայն լոյս տեսել «Ուղ-
ղարար» ամսագրից բարեյիշատակ Տ. Բարութիւն ք. Շմա-
ւոնիանի ձեռքով, որ կը նշանակէ մէկ եւ կէս տարի, ոչ «ամ-
սողջ» երեք տարի, (Երազիր 1 էջ 23).

«ՍԶԳԻՆԱՐ» ԲԻԻԶԱՆԳԻՆԱՐԻ տետրակները մեր աչքի
առաջ ունենալով աւելորդ չէ՛ր համարում լրացուցիչ տեղե-
կութիւններ տալ քանի որ Հ. Գալմիսեարեանին շատ հա-
մառում է եւ անկատար.

Տարեգրիտ մէջ իւր «քանկուր տարուսյ ամիսների սկիզբ-
ներում» գիտե՞ղում են բաւականին յաջող փորագրուած
պատկերներ, յօգուածներին պատշաճաւոր, Յօգուածներն են՝
բարդական բովանդակութեամբ աւարգութիւններ, պատկեր-
ներ, խրատներ եւ այլն, (Երեքրդոյն ծանօթացնելու համար
առաջ ենք բերում 1820 թուականի տետրերի ամսի պատ-
կերի տակ եղած «խրատն» անփոփոխ).

ԱՍՍՏՈՒԱՆ ԻՄԱՍՏՆՈՅ

Կըլայ խօսք, որ հազար գործի տեղ կը ընէ.

Երկու հոգի աղնուականներէն ձիով դռասնքի ելան պղծ
տեղու. բայց մէկը անոնցմէ շատ չարագործ երիտասարդ մըն
էր. Սաստիճոյ ահը ընէնէր արտին մէջ, որչափ կը խրատէին,
իր գործքերէն չէր յետ կենար իբր թէ՛ միշտ մնալու էր աշ-
խարհին մէջ, անանկ կասկէր.

Աստքը ընէնէ իւր երթալով հեռու, վայրենի (°) տե-
ղեր ընկան. ան կողմը չի կարծած տեղ մը մէկ գերեզման մը
առաջներին ելաւ որ վրան քարերով աստիճաններ էր շին-
ուած. մէկ բարձր շէնք մըն էր, վերի դին ալ գրուածներ կա-
յին, Այս երիտասարդը լրամիմալով չի կարծած տեղ ասանկ
շէնք գտնալ, աստիճաններէն վեր ելաւ, որ վերի գերը կար-
գայ, Գրուածքը տող տող սա խօսքերն էին—

Ես մարդ մըն էի քեզի պէս,
Դարձայ հոգ եղալ գետնին պէս
Ես չեմ կրնար հոգ ըլլալ քեզի պէս,
Դուն պիտոր ըլլաս ինձի պէս.

Իմ տեղը աս քարերը շարեցի, աս գիրս գրեցի.

Աս խօսքերը կարդալով ան երիտասարդի՝ սիրտը անանկ
մը արթնցաւ. անանկ ինքն իրեն եկաւ, դրաստացաւ, որ բու-
լորովին իրեն վարքը փոխեց, բարի եղաւ.

«Եղանակ Բիւզանդ.» 1820
էջ 52. (Երազ. 3. էջ 27).

«ԳԻՏԱԿ ԲԻԻԶԱՆԳԻՆԱՐ» ամսողջ տետրակները մեր
ձեռքում ունենալով, աւելի մանրամասն եւ ճշգրիտ տեղե-
կութիւններ կարող ենք յայտնել Հ. Գ.-ին, Պարբերականիս
ընդարձակ խորագիրն է՝

ԳԻՏԱԿ ԲԻԻԶԱՆԳԻՆԱՐ

«Պատմութիւն քաղաքական ու պատերազմական, բա-
նասիրական ու եկեղեցական գիտութեան, որ հիմնական
տեղեւներ» կըլլան աշխարհիս վրայ, — Բաժանուած է ըստ կար-
գի ժամանակագրութեան, որ իբր տարեգրութիւն մըն է
տարուան, (Երազիր 5. էջ 30).

«ԹԱԳՈՒԻ ՄԻ ՎԱԳՈՅԻ ԼՐՈՅ ԳԻՐ» — գրում է Հ. Գա-
լմիսեար, որ միանգամայն սխալուում է, Յիշեալ շաբաթաթեր-
թի խորագիրն է «Լոյս գիր» Մեծի Տէրութեանն Օսմանեան,
որ 1832 ի սկիզբներէց հրատարակուեց հազիւ մի տարի,
(Երազիր 6 էջ 34).

«ՅԱՅՏԱՐԱՐ ԼՐԱԳԻՐ» սկսում է ոչ թէ 1847-ին
այլ 1846 թ. օգոստոսի 27-ից նոյնքա 1 գրուելով, մինչեւ
1849 թ. փետրուարի 5-ը (նոյնքա 99) տեսնուած է, (Եր-
ազիր 11. էջ 60).

«ԱԶԳԱՍԷՐ» Թաղաթեանց Մերսով պարկաւաղի երկ-
շաբաթաթերթի, Հնդկաստանի երկու այլ պարբերականներ՝
Հայելի Կալկաթեան, եւ «Շտեմարանի» մասին մինչեւ վերջերս
ճիշդ եւ բաւականացուցիչ տեղեկութիւններ պակասում էին,
Ահա Կալկաթայից պ. Մերսովի Յ. Սէթեան «Ամսօրեայ
Հանդիսի» 94 թուականի գեկտեմբեր տետրակում մի թղ-
թակցութեան մէջ բաւականին ամիոփ եւ հում տեղեկու-
թիւններ է հաղորդում յիշեալ երեք հնդկահայ թերթերի
մասին որից կարելի է օգտուել, Յատուկ այս լրագիրներին մա-
սին մեր Հնդկաստան ուղարկած երկու պատուիրած նամակնե-
րը որով մեր մի հայրենակցից տեղեկութիւններ էինք խնդրում
(Երազիր 14. էջ 81) մնացին անպատասխան.

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» շաբաթաթերթին Հ. Գալմիսեար միաց-
րել է «Սուրհանդակ կոստանդնուպոլսոյ» լրագիրը, երեւի նոյն
քաղաքում եւ նոյն խմբագիրներին ձեռքով հրատարակուած
լինելու համար, (Երազիր 16. էջ 93).

«ԱԶԳԱՐԱՐ» անուանով մի լրագիր է յիշում վերապատ-
ուելի հայրը 1846 թուականին, սակայն չարաչար սխալուում
է, Բացի անդրանիկ «Ուղղարարից» Մագրասում եւ ոչ մի ուրիշ
տեղ «Ուղղարար» չի եղել, Կըլէ է «Ուղղարար Բիւզանդեան»,
կոստանդնուպոլսում որ բոլորովին այլ է, Գրքոյին հեղինա-
կը չփոքուել է «Արշալոյս Արարատեանի» 1846 թ. թիւ
272 ի մէջ եղած մի լուրից որ վերաբերում է «Ուղղարարին»,
Սա այն է, որ Թաղաթեանի դէմ հակառակ ուղղութեամբ
գործելու համար տեղացի քանի մի ուսեալ անձինք կամեցան
մի կիսամիտայ լրաթուղթ հրատարակել, բայց տալագրական
եւ այլ խաչդռաների հանդիպելով, յաջողութիւն չը գտան
(Երազ. 47. էջ 98).

«ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԷՐ» Երազրի մասին խօսելիս Գալմիսեար.

չափաւոր ոճով գրէր բարձրադասիւ պատմաբանը իւր տե-
սութիւնը, իրենիւ «Կոյր պահպանողական» Մեղուն ուղ-
ղութիւնը գուր չի եկել կաթոլիկ վարդապետին, որը շա-
րունակ պարսաւում էր հոգւով ու մարմնով Հռովմին
կայած հայ դաւանափոխ կղերականներին, Վերջում հ-
Վ. աւելացնում է «թող յորդորէ այս օրինակը մեր խմբ-
բազմութիւնը՝ իրենց օրերն անօգուտ (անօգուտ) եւս առա-
ւել ի վնաս հասարակութեան չանցնել» — Գեղեցիկ ցանկու-
թիւն . . . (Լրագիր 43 էջ 179)։

• ԱՐԵՆԻՄՈՏԻՔ • Լրագրով հ. Գալէմբարեան վեր-
ջացնում է իւր տեսութիւնը, հասնելով 1859 թուականի
վերջերը, յիշելով ընդ ամենը 45 լրագիր։

Ձի կարելի չը նկատել որ հ. Գ. Գ. այդ 45 լրա-
գիրները մէջ մտցրել է «ձերտէի թիճաբէթ» տաճկերէն—
յուսարդ — գաղղբերէն աւելարարական լրագրեր, որ այնքան
էլ հարկաւոր չէր հայ լրագրաց ցանկը մտցնել, Գորս հա-
կառակ ինչպէս վերեւում յիշեցինք, բացի նրանից, որ մի-
երկու թերթեր միացրել է միմեանց մի հրատարակութիւն
հաշուելով, եւ բաց է թողել երեք լրագրի անուն, (3)։

ա. 30-ական թուականներ, • Տիգրէր • հանդէսը,
բ. 58—62 — ի • Տոմար Ընտանեկան • տարեգիրը,
այն եւս վիշնայի հրատարակութիւն, եւ

գ. 40—ական թուականների վերջերի • Ատդիկ Արե-
րեւելեան • հանդէսը, իսկ այս երեքի տեղ բարեշնորհ հե-
ղինակը գրեցի վերջում, • Ռեզոլիք — յաւելիքի • մէջ յի-
շել է իբր երեք լրագիրներ, որոնցով բարի ցանկութիւն է
ունեցել հ. Գ. շտապնել հայ լրագիրներ թիւը, ահա
ընթերցող։

Յ. • Եւանթիմիւնը վաճառականութեան • անունով
այ տեսութիւն է լայս տեսել Վիշնայում 1819—ին որ առա-
ջին եւ վերջին գիրքն է եղել եւ չի կարելի լրագիր հաշուել,
Հատուածիս վերջը հ. Գ. հաստատում է մեր բօքը • Ռո-
չակի մեզի ծանօթ է այս փորձն յաջողութիւն ունեցած չէ,
եւ առանց շարունակութեան մնացած է ։

բ. • Գեորգիանիոյ եկեղեցական ղեպուածները • 1846
թուականին Զմիւռնիոյում տպագրուած մի բըռնիւր հ. Գա-
լէմբարեանի ձեռքն է անցել եւ աւելորդ չէ համարել
իւր պատմութեան մէջ • խօսել • • զոր կարելի է լրագիր
ն կ ա տ ե լ • անմեղութն յաւելացնում է եւրոպացի վար-
դապետը,

գ. • Մինկափոր անունով 1847 թուականին իբր
Սինգափորում մի բնութ կայ եղել, սյդ լուրը հ. Գ. քա-
ղել է • Թոննիկ Պիզասեան • լրագրի 1861 թ. համա-
րից, ԶԵ որ ամեն մի լրագրական ընթացիկ լուր չի իրա-
կանուում, Հ. Գալէմբարեան եթէ կարգում է Կովկասի մեր
թիւթերը, չորանց մէջ շատ պատահած կը լինի զանազն
հայաբնակ քաղաքներից դուրս ալ տեսակ լուրերի, Մի
տեղից գրում են • առաջիկայ տարուանից բնչպէս լուրս երբ
այստեղ հրատարակուելու է մի չոր հայերէն լրագիր,
նմ է յիշում • Արագած • • Ղալմուղալ • • Գալմուղալ •
եւ այլ եւ այլն, Գալիս է այդ առաջիկայ տարին եւ ոչ մի
նոր լրագիր չի երեւում, անյաջողութիւնների հանդիպած
լինելով, Այդպիսի հանաքներ կրկնուում են ամեն տարի եւ
անցնում են, Հ. Գալէմբարեան իրաւի եթէ ցանկութիւն
ունէր հայ լրագրութեան թիւը բազմացնելու միտաւանդ,
իւր գրեցի մէջ) կարող էր որպէս լրագիր գրել արեւելա-
կապոս Գալիէլ Ս յաւելում քաւ • Լաւարն • կոչուած տեսակ
ները, Բազում արժ. Տէր Գրիգորի • Սոխակները, Ս. Լժ-

միտնում, Երուսաղէմիւմ, Կ. Պոլսում, Թիֆլիսում, Վե-
նետում եւ Վիեննայում պարբերապէս հրատարակուել
«Օրացոյցներն ու գրքերի «Յուցակները եւ այլ միտնուն
հրատարակութիւնները պլապէս չէր կարելի բազմ, ցնել
դարուս անցեալ կիսի ճիշդ 49 լրագիրների թիւը,

Թուելով գրեցիկս պակասաւոր կոչմբը, չենք կա-
րող անոնս անել երկի այն արժանաւորութիւնները, որոնք
գնահատելի են եւս պիտանի բանասէր արձանց, Հ. Գալէմ-
բար խելացի կերպով իւր աշխատութեան մէջ առաջ է
բերել մեր նշանաւոր թիւթերի ու հանդէսների բոլոր աղ-
գային—գրական—ուսումնական ու գիտնական յօդուած-
ների ցանկը, որքան որ հեշտ էր այդ անելը, այնքան եւս
պիտանի,

Ձեռք ուղում երկարացնել մեր քննութիւնը հ. Գա-
լէմբարեանի գրեցիկի մասին, սպասում ենք որ ապագա-
յում Լայս տեսնելիք Բ գրքիցը հիւռու լինի այսպիսի
նշանաւոր պակասութիւններից, Հայր սուրբի Բ գրքիցի
գրելու միջոցին որպէս մի հարուստ աղբիւր կարող է ծա-
ռայել Հայոց պարբեր. մամուլը,

• Հայ լրագրութեան հիմնական եւ քննական պատ-
մութիւնները գրել այնպէս ժամավաճառ գործ մըն է եւ
կապաւն ներքին եւ արտաքին դժուարութեամբ—իւր գրեցիկի
• ներածութեան • մէջ գրում է Գ. Վ. Գ.—որ զարմանալի
չնրեցաւ մեզի՝ երբ մինչեւ ցայսօր յարգի գրասէր գիտնոց
մեռնարկու մը չը տեսնուք ։

Ճիշդ է որ Հայ լրագրութեան • կամ Հայ մամուլի •
ընդհանուր եւ քննական պատմութիւնը գրելը «ժամավա-
ճառ» գործ է, Այն մարդը որ չորս—հինգ տարի աշխատել
է պարբերական մամուլի պատմութիւնը գրելու, նա առ-
նուագը կարող էր երկու կամ երեք ուրիշ գրքեր հրատա-
րակել, ճիշդ է Նոյնպէս որ «ազգային լրագրոց անգին
թիւթերը թերեւս գրատան մութ անկիւնները փոշոյ տակ
կը սպասեն», մինչեւ որ արդի գրասէր ու հետաքրքիր անձը
հասնէ զիրենք մոռացուր եւս անյատակ անդուգէն, Բայց
այժմ տեսնենք թէ հ. Գալէմբարեանի ունեցած պայման-
ները ձեռնառու եւ օժանդակ են մի այդպիսի գործ Լայս ըն-
ծալելու, եւ այդ պայմաններում մի թեթեւ գրեցիկ հրատա-
րակել կարելի է տաժանակիր աշխատանք, անմուրհրու-
թիւն, գովեստ եւ այլ նման գործ համարել, Ահա ք է հ.
Գալէմբարեան ինչ տեսակ պայմանների տակ է գրել իւր
գրեցիկը,

Հեղինակը Կովկասի մի դաւառական քաղաքում չէ,
այլ եւրոպական մի նշանաւոր մայրաքաղաքում, Գրադա-
րաններից, գրատներից հիւռու չէ, այլ գրականութեան ծո-
վի մէջ, հարուստ գրադարանում նստած, այն եւս մատե-
նադարանայետ,

Թողնում ենք միւս համեմատութիւնները,

Գ. Լեւոնեան:

